

КЛАСТЕРНА ПОЛІТИКА В ЛІСОРЕСУРСНІЙ СФЕРІ

Н.В. Мішеніна, к.е.н., доц., Г.А. Мішеніна, к.е.н.,

Сумський державний університет, м. Суми

Кластерну політику в лісоресурсній сфері слід розглядати як систему організаційно-економічних відносин між органами державної влади та суб'єктами господарювання з приводу підвищення їх конкурентоспроможності на основі формування і розвитку кластерних утворень екологічного спрямування. У цілому під лісоресурсним кластером розуміється група географічних взаємопов'язаних та взаємодіючих господарських суб'єктів сфери використання та відтворення лісових ресурсів, які характеризуються спільністю діяльності та взаємодоповнюють один одного.

Теорія формування кластерних утворень дозволяє визначити принципові відмінності кластера в лісоресурсній сфері як підприємницької структури від інших територіально-промислових об'єднань наступним чином:

1. Кластер являє собою географічно сконцентроване сполучення підприємств лісоресурсної сфери, у тому числі суміжних галузей (наприклад, сільського та водного господарств). При цьому виробничий фундамент кластера одночасно утворюють крупні конкурентоспроможні комплексні підприємства лісового господарства, лісопромислові підприємства, а також підприємства суміжних галузей, що обумовлено специфікою лісогосподарської продукції та відтворенням екосистемних послуг лісу.

2. Лісоресурсний кластер має більш широкий та специфічний склад, який утворюють не тільки виробничі суб'єкти лісогосподарювання, а й сервісні організації, наукові центри, спеціалізовані банки, навчальні заклади, державні структури, малі підприємства, приватні підприємці та некомерційні організації.

3. Наявність кластера забезпечує більш сприятливий підприємницький бізнес-клімат у регіональному лісоресурсному розвитку відповідно до принципів сталого лісокористування, екосистемного управління лісами на міжгалузевій основі та більш стале використання та відтворення лісових ресурсів.

При регулюванні природогосподарювання у рамках лісоземельних відносин, у тому числі пов'язаних із становленням ефективного лісогосподарського та розвитком аграрного підприємництва, держава повинна сприяти формуванню, становленню і розвитку територіально-виробничих агролісомеліоративних комплексів (ТВАЛМК) для забезпечення екологічно сталого лісокористування та агроприродокористування на основі збільшення лісомеліоративних заходів.

На основі проведеного теоретичного аналізу концептуальних організаційно-економічних основ формування кластерних об'єднань, а також

дослідження відмінності цих утворень від інших інтегрованих структур (зокрема від територіально-виробничих комплексів) нами сформульовано визначення територіально-виробничого агролісомеліоративного комплексу (ТВАЛМК).

Так, *територіально-виробничий агролісомеліоративний комплекс* (ТВАЛМК) як кластерне утворення - це географічна поліцентрична агломерація взаємозалежних та визначаючих принципи раціонального використання і відтворення лісових ресурсів суб'єктів лісо-, агро- і водогосподарювання різних форм власності та організаційно-правових форм господарювання: підприємницьких структур, науково-освітніх установ, державних органів управління, некомерційних організацій та інших організацій, які доповнюють один одного (зокрема через коопераційні зв'язки) у напрямку вирішення соціально-еколого-економічних проблем міжгалузевого лісгосподарювання на конкретній території та посилюють конкурентні переваги окремих суб'єктів, а також кластера в цілому.

Таким чином, кластерна модель лісгосподарювання на конкретній території створює умови для продуктивної організації та співпраці трьох секторів суспільства – підприємницьких структур, ринкової інфраструктури, влади, включаючи при цьому вищі навчальні заклади, некомерційні організації.

Отже, *метою* формування територіально-виробничого агролісомеліоративного комплексу (ТВАЛМК) є створення ефективних систем позахисних смуг, захисних лісових насаджень (ЗЛН) та агролісів в агро- та лісоаграрних ландшафтах відповідно до встановлених для господарюючих суб'єктів землекористування диференційованих нормативних показників лісистості агроєкосистем, а також організація конкурентоспроможного інтегрованого багатоцільового лісокористування та відтворення лісових ресурсів на основі кластерних взаємодій зацікавлених сторін у формуванні екологічно стійкого лісоресурсного простору.

Відповідно до визначеної мети, *основні завдання* функціонування ТВАЛМК можна представити наступним чином:

1. Досягнення нормативних (оптимальних) показників загальної позахисної лісистості агроєкосистем та лісистості неугідь, малопродуктивних сільськогосподарських земель відповідно до існуючих пропозицій.
2. Створення та обслуговування систем ЗЛН, а також ділянок агролісів на основі комбінування, мобілізації та консолідації ресурсів суб'єктів лісо-, агро-, та водогосподарювання.
3. Здійснення лісгосподарських робіт та заходів щодо вирощування, охорони та захисту позахисних смуг, ЗЛН та агролісів на основі розвитку кооперованих зв'язків між зацікавленими суб'єктами господарювання.

4. Спільне ведення сільського господарства економічними суб'єктами агро- та лісгосподарювання.

5. Організація конкурентоспроможного інтегрованого та комплексного використання ресурсів деревного та недеревного походження, ресурсів тваринного походження, соціально-екологічних функцій ЗЛН та агролісів (створення рекреаційних об'єктів, розвиток «зеленого» туризму та ін.).

6. Одночасне підвищення рентабельності та конкурентоспроможності лісгосподарського та сільськогосподарського виробництв, лісопромислової діяльності за рахунок розвитку кооперації, диверсифікації природогосподарювання, а також ресурсної концентрації та застосування інноваційних технологій.

7. Забезпечення екологічної результативності: зниження техногенного навантаження на агроприродне середовище, стабілізація ерозійних процесів, підвищення еколого-економічної ефективності ползахисних смуг.

8. Забезпечення соціальної результативності агро- та лісгосподарювання: створення додаткових робочих місць, виробництво екологічно чистої продукції, підвищення якості життя місцевого населення та ін.

І тут слід відмітити, що здійснення широкомасштабної агролісо-меліорації буде сприяти: поступовому створенню належних мікрокліматичних умов для здійснення екологічно безпечного землекористування під впливом систем захисних насаджень для відновлення у агролісових ландшафтів функцій саморегуляції та самовідновлення, підвищенню, а також господарському використанню можливостей їх біокліматичного потенціалу (наприклад, через розвиток екологічного землеробства).

Екологічний менеджмент у загальній системі управління : збірник тез доповідей Тринадцятої щорічної всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 17-18 квітня 2013 р. / Відп. за вип. О.М. Теліженко. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 101-103.